

Muistilista tasa-arvotyön laadunvalvontaan

MUISTILISTAN TARKOITUS: Vinkkejä ja inspiraatiokysymyksiä tasa-arvosuunnitelman läpikäymiseen sekä tavoitteiden toteutumisen seuraamiseen. Muistilistan tarkoituksena on toimia suunnittelun, prosessien ja työtehtävien jakamisen apuna. Muistilista ei korvaa tietämystä tai arvoja, vaan sen tarkoituksena on herättää ajatuksia esimerkiksi siitä mitä asioita tasa-arvotyössä olisi hyvä muistaa ottaa huomioon.

Muistilistaa voi käyttää eri tavoin tarpeesta ja käytössä olevasta ajasta riippuen. Voitte joko käydä läpi koko listan esimerkiksi työntekijöiden kokouksessa tai koulutuspäivässä, tai valita muutamia osioita tai osion jonka käytte läpi. Muistilistan eri osiot voidaan myös jakaa pienryhmien kesken ja/tai niitä voidaan käydä läpi pidemmällä aikavälillä.

Muistilista toimii niin kirjallisten muistiinpanojen ja ohjeiden kuin käytännön työn suunnittelemisen tukena. Sitä voi myös käyttää välineenä jo tehtyjen tasa-arvotoimenpiteiden ja -suunnitelmien tarkastamiseen.

Muistilistan perustana ovat kolme osaa, jotka tasa-arvolain¹ mukaisesti tulee sisällyttää tasa-arvosuunnitelmaan:

1. selvitys oppilaitoksen tasa-arvotilanteesta ("Tasa-arvotyön ankkurointi"),
2. tarvittavat toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi ("Määränpää ja tie määränpäähän", "Edistää tasa-arvoa", "Estää syrjintää") sekä
3. arvio aikaisemmassa tasa-arvosuunnitelmassa olleiden toimenpiteiden toteuttamisesta ja tuloksista ("Dokumentaatio ja arviointi").

Jotta tasa-arvotyö olisi tuloksellista ja tuntuisi merkitykselliseltä, tasa-arvotyön tulee pohjautua omaan päiväkotiin ja sen arkeen.

Yhteinen työ

- Ovatko sekä lapset että kasvattajat osa tasa-arvoa edistävää työtä?
- Kuka koordinoi ja kuka vastaa ryhmän työtä koskeviin kysymyksiin?
- Miten päiväkodin johto tukee tasa-arvotyötä?
- Millä tavalla annetaan tilaisuus keskustella ja kommentoida tehdyn tasa-arvotyön tuloksia ja toimenpiteitä?
- Miten työstä, sen läpiviennistä, toteuttamisesta ja seurannasta tiedotetaan?
- Milloin ja miten toimintaa seurataan ja arvioidaan?
- Tietävätkö kaikki miten he voivat osallistua työhön?
- Onko teillä riittävästi resursseja toimintaa varten tai onko niitä tarkoitus varata?
- Ketkä ovat nimetyt vastuuhenkilöt (sekä seurantavastuu että operatiivinen vastuu)?

¹ Tasa-arvolain mukaan oppilaitoksilla tulee olla tasa-arvosuunnitelma, tämä laki ei tällä hetkellä koske varhaiskasvatusta, mutta lain uudistus on valmisteilla tältä osin.

Teoria

- Miksi tasa-arvoa edistävä työ on merkityksellistä varhaiskasvatuksessa?
- Miten teorian avulla selitetään epätasa-arvon rakentuminen, miksi epätasa-arvo jatkuu ja miten epätasa-arvoinen tilanne tulisi korjata päiväkodissanne?
- Mitä sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen ja normikritiikki tarkoittavat konkreettisesti tasa-arvoa edistävässä työssä päiväkodissa?
- Tasa-arvotyössä on kyse työskentelystä tasa-arvon edistämiseksi ja syrjinnän estämiseksi, mitä tämä tarkoittaa teidän päiväkodissanne?

Poliittinen asiakirja

- Millä tavalla viittaatte keskeisiin dokumentteihin työssänne: laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta ja varhaiskasvatuksen perusteet?
- Onko kunnassanne olemassa jo tehtyjä tasa-arvosuunnitelmia, joita voisitte hyödyntää?

Tavoitteet ja visiot suunnitelmassa

- Onko päiväkodin oma tavoite ja sen yhteys laillisiin velvoitteisiin muotoiltu asiakirjaan?
- Miten saadaan kaikki tietoisiksi ja osallisiksi päiväkodin tasa-arvotyön tavoitteista ja välitavoitteista?

Käsitteet

- Oletteko määritelleet ja avanneet käsitteitä päiväkotilähtöisillä esimerkeillä ja varmistaneet että kaikilla on yhteinen ymmärrys käsitteistä ja siitä, mitä ne tarkoittavat? Usein käsitteitä voidaan pitää itsestään selvinä (kuten sukupuolten tasa-arvo ja syrjintä). Etenkin jos teette kyselyitä on tärkeää, että käsitteet määritellään niin, että henkilökunta ymmärtää kysymykset.

Tämänhetkinen tilanne päiväkodissa

- Tasa-arvotyön lähtökohtana on erilaiset asiakirjat ja lait, päiväkodin tämänhetkistä tilannetta tulee tarkastella näiden asiakirjojen ja lakien kautta. Voitte esimerkiksi miettiä, mitä tietoa teillä jo on ja mitä tietoa pitäisi vielä kerätä?
- Kuka/ketkä ovat vastuussa sukupuolijakaumaa (tyttö, poika, muu) koskevasta tiedonkeruusta ja siitä, miten tiedonkeruu tulisi toteuttaa (kysely, haastattelu, havainto tai tilastointi)?
- Kuka/ketkä analysoivat ja työstävät tuloksia ennen raportointia?
- Miten tulokset ja mahdolliset toimenpiteet raportoidaan henkilökunnalle?
- Millaisia tasa-arvohaasteita tilanneanalyysi tuo esiin? Löytyykö esimerkiksi syrjintää (huomioi välitön ja välillinen syrjintä)?

Tasa-arvoa edistävät toimenpiteet

- Ylläpidetäänkö lasten tasa-arvo- ja syrjintätietämystä?
- Miten kasvattajat ottavat tasa-arvoa edistävää työtä osaksi opetustuokioita?
- Miten henkilökuntaa jatkokoulutetaan (myös sijaisia) tasa-arvon edistämistyön metodeissa ja tasa-arvoisessa kohtaamisessa?
- Miten tasa-arvotyö laitetaan asialistalle henkilöstön kokouksissa ja kokouksissa huoltajien kanssa?
- Miten päiväkotitoiminta varmistaa, että ulkopuoliset luennoitsijat tai muut henkilöt, jotka ottavat epäsäännöllisesti osaa päiväkodin työhön, noudattavat päiväkodin tasa-arvotyön linjaa? Pyydetäänkö heitä esimerkiksi miettimään etukäteen luennon sisältöä myös tasa-arvonäkökulmasta?

Suunnitelman kehitys ja toteuttaminen

- Kuka on vastuussa suunnitelmasta (toimenpiteistä, vastuuhenkilöistä ja aikataulusta) ja toimenpiteiden toteutuksesta, seurannasta ja arvioinnista?
- Miten voidaan taata, että suunnitelma toteutetaan aikataulussa? Onko aikataulu realistinen?
- Millaisia osatavoitteita ja konkreettisia toimenpiteitä toimintaan sisältyy? Miten niitä voidaan mitata tai arvioida?

Päiväkodin arvoperusta

- Näkykö päiväkodin arvoperusta, johon tasa-arvo myös sisältyy, kaikessa päiväkodin työssä ja miten se ilmenee?
- Syrjinnän estäminen
- Mitä päiväkodissa tehdään sopimattoman ja loukkaavan käyttäytymisen ehkäisemiseksi?
- Onko häirintään tai kiusaamiseen puuttumista mietitty päiväkodissa sukupuolinäkökulmasta? Sukupuoleen perustuva häirintä on yksi merkki epätasa-arvosta. Millä tavalla päiväkodin työssä on huomioitu se, että lapsia ei kohdeltaisi eri tavoin heidän sukupuolensa perusteella tai sen perusteella mitä ympäristö odottaa heidän sukupuolestaan, sukupuoli-identiteetistään tai sukupuolen ilmaisustaan?
- Millä tavoilla henkilökuntaa tuetaan sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin tai seksuaalisuuteen liittyvien stereotyyppien haastamisessa?
- Miten lapsia ja henkilökuntaa tuetaan puuttumaan loukkaavaan käytökseen ja tilanteisiin?
- Kenen puoleen käännytään tai kenelle ilmoitetaan sukupuoleen perustuvasta tai seksuaalisesta häirinnästä?
- Mistä tieto häirintäyhdyshenkilöistä löytyy ja onko huoltajilla myös pääsy tähän tietoon tai samantapaiseen tietoon?
- Miten häirintätilanteissa toimitaan? Onko puuttumiseen olemassa yhtenäinen linja?
- Kuka keskustelee tilanteen osallisten kanssa? Miten, missä ja milloin keskustelua käydään? Mikä on tavoite ja mitkä ovat toimenpiteet? Pidetäänkö seurantakeskusteluja? Otetaanko vanhempiin yhteyttä?

Tasa-arvotyön kirjaaminen ja arviointi

- Miten ja minne tasa-arvotilanteen analyysi ja päiväkodin tasa-arvoa edistävät toimenpiteet kirjataan?
- Mihin muotoon dokumentointi tallennetaan? Sisältyykö se tasa-arvosuunnitelmaan, yhdenvertaisuussuunnitelmaan, osaksi kiusaamisen vastaista työtä vai ovatko toimenpiteet integroituna toimintasuunnitelmaan?
- Miten ja mihin syrjintää ja häirintää koskevat toimenpiteet dokumentoidaan?
- Miten hyviä toimintamalleja ja menetelmiä, jotka kehittyvät erilaisista tilanteista, otetaan talteen? Miten henkilökunnan kokemuksia hyödynnetään?
- Missä ja miten tasa-arvotyö nostetaan esille?
- Mistä tieto tasa-arvotyöstä löytyy? Netistä, päiväkodin vuosikertomuksesta tai kalenterista?
- Miten työ arvioidaan?
- Miten seuraatte, että tavoitteilla on ollut tarkoituksenmukainen vaikutus ja että tavoitteet saavutetaan? Mitä teette jos ilmenee, että tavoitteenmukaista muutosta ei ole tapahtunut? Miten dokumentoitte hyviä tapoja tai epäonnistuneita yrityksiä?
- Kuka tekee arvioinnin ja miten?
- Tasa-arvon edistäminen on jatkuva prosessi, koska epätasa-arvo voi ilmetä uusissa tilanteissa ja uusissa muodoissa. Miten varmistetaan, että arvioinnin tavat ovat ajan tasalla? Tasa-arvosuunnitelmaa olisi hyvä päivittää vuosittain.
- Missä tilanteissa ja foorumeissa päivitetty suunnitelma esitetään ja hyväksytään?
- Miten päiväkodin tasa-arvotyö integroidaan osaksi jatkuvaa toimintaa?
- Miten tasa-arvotyö on kytketty osaksi päiväkodintoiminnan laadunvarmistusta?
- Miten prosessi sovelletaan päiväkodin omiin laatutarkastusrutiineihin, osaksi viikkosuunnitelmaa tai otetaan osaksi erilaisten teemapäivien, aktiviteettien tai juhlapäivien näkökulmaa?